

Datum
2017-10-06

Ert Dnr
Miljö- och
energidepartementets ärende nr
M2017/01473/Ke

Miljö- och energidepartementet
m.registrator@regeringskansliet.se
jerker.forssell@regeringskansliet.se

Remissvar angående Mikroplaster – Naturvårdsverkets redovisning av regeringsuppdrag om källor till mikroplaster och förslag på åtgärder för minskade utsläpp i Sverige M2017/01473/Ke

Svenskt Vatten arbetar för friskt dricksvatten, rena sjöar och hav samt människors tillgång till långsiktigt hållbara vattentjänster. Våra medlemmar, de kommunala VA-organisationerna, är landets viktigaste livsmedelsproducenter och miljövårdsföretag och tillhandahåller dricksvatten och avloppsvattenrening till 8,5 miljoner kunder. Vi arbetar aktivt för att stödja våra medlemmars utveckling och för att få gehör på nationella och internationella arenor.

Sammanfattning av Svenskt Vattens synpunkter:

- **Svenskt Vatten bedömer att den kartläggning** av potentiella källor som genomförts inom ramen för regeringsuppdraget i stora drag är heltäckande.
- **Svenskt Vatten anser samtidigt att det är mycket problematiskt** att det idag inte finns data eller ens uppskattningar på hur mycket de stora potentiella källorna verkligen bidrar med gällande mikroplaster till våra vatten. Denna osäkerhet är viktig att beakta när åtgärder börjar diskuteras så att rätt åtgärder verkligen kan genomföras på rätt ställen.
- **Svenskt Vatten avstyrker Naturvårdsverkets förslag till regeringen:** Avsnitt 11.4. Förslag till regeringen. Bemyndigande om att ta fram en föreskrift om förebyggande åtgärder för att minimera förekomsten av metaller, organiska ämnen och andra oönskade ämne, inklusive mikroplast i inkommande avloppsvatten till avloppsreningsverk (se avsnitt 10.1.6).

Svenskt Vatten anser att myndigheter ska rikta krav som rör utsläpp av kemikalier mot verksamheter som är anslutna till det kommunala ledningsnätet. Det är där som det går att vidta åtgärder. Kraven ska inte riktas mot reningsverket, som i sin tur ska ställa krav på den anslutna verksamheten. Detta framgår även av en rad domar i Mark- och miljööverdomstolen.

- **Svenskt Vatten anser att diskmaskiner** med mikroplastgranuler för restaurangkök är en helt onödig källa till mikroplaster och att begränsningar borde införas för försäljning och användning av sådana diskmaskiner.

- **Svenskt Vatten anser** att det är viktigt att det föreslagna svenska förbudet om mikroplast i kosmetika genomförs.
- **Svenskt Vatten vill konkretisera åtgärdsförslagen** med att VINNOVA ges uppdraget att genomföra en riktad innovationsutlysning för att ta fram lösningar för dagvattenrening av mikroplaster.
- **Svenskt Vatten tillstyrker** Naturvårdsverkets åtgärdsförslag inom kunskapsuppbyggnad, beställargrupper, vägledning, information samt EU och internationellt.
- **Svenskt Vatten stöder** Naturvårdsverkets förslag med tillägget att de utvecklade ekodesignreglerna för tvättmaskiner ska innefatta utveckling av filter för avskiljning av mikroplast från det utgående tvättvattnet.
- **Svenskt Vatten är positiv till fortsatt utveckling** av reningsteknik på reningsverk samtidigt som det är viktigt med bakgrunden från Naturvårdsverket att den totala mängden mikroplast från avloppsreningsverk utgör endast en liten del av den totala mängden mikroplast. I reningsverken avskiljs idag mellan 98-99,7% av mikroplasten från vattenfasen.

Svenskt Vattens synpunkter

Kartläggning av källor och spridningsvägar

Med utgångspunkt från kartläggningen har Naturvårdsverket bedömt att följande källor primärt bör åtgärdas i Sverige: Väg- och däck, konstgräsplaner, industriell produktion och hantering av primärplast, tvätt av syntetfibrer, båtbottnfärg och nedskräpning. De här källorna står sammantaget för de största utsläppen av mikroplast i Sverige.

Svenskt Vatten anser att den kartläggning av källor som genomförts inom ramen för regeringsuppdraget till stor del är heltäckande. När det gäller spridningsvägar till vatten är det ett stort problem att det idag inte finns data eller ens uppskattningar på hur flertalet av dessa källor av mikroplaster verkligen når våra vatten. Denna osäkerhet är viktig att beakta när åtgärder börjar diskuteras så att rätt åtgärder verkligen kan genomföras på rätt ställen.

Åtgärderna bör i första hand koncentreras på substituera material och rena så nära källan som möjligt för att uppnå största möjliga effekt. Exempel på ansvariga för att minska föroreningar från källorna till dagvatten är gatuhållare, idrotts-/fritidsförvaltningar, båtklubbar. För de källor vars vatten avleds till reningsverk ligger ansvaret på verksamhetsutövaren och för tillsynsmyndigheten att kontrollera substitution och tillräcklig rening.

Föreslagna åtgärder

Svenskt Vatten avstyrker följande förslag:

Avsnitt 11.4. Förslag till regeringen

Bemyndigande om att ta fram en föreskrift om förebyggande åtgärder för att minimera förekomsten av metaller, organiska ämnen och andra oönskade ämne, inklusive mikroplast i inkommande avloppsvatten till avloppsreningsverk (se avsnitt 10.1.6).

Avsnitt 10.1.6

Författningsförslaget omfattar, utöver regler kring användning av slam, biogödsel och kompost, även en skrivning kring krav på dokumenterat, förebyggande arbete för att förbättra kvaliteten på fraktionerna. Detta föreslås ske genom att verksamhetsutövaren upprättar en plan som beskriver vilka förebyggande åtgärder som vidtas i syfte att minimera förekomsten av metaller, organiska ämnen och andra oönskade ämnen i fraktionerna. Naturvårdsverket föreslås erhålla ett bemyndigande för att ta fram en föreskrift kring vad en sådan plan ska innehålla mer i detalj, där en möjlig åtgärd kan vara att inkludera även mikroplast.

Motiv till avstyrkan. Myndigheter ska rikta krav som rör utsläpp av kemikalier mot verksamheter som är anslutna till det kommunala ledningsnätet. Det är där som det går att vidta åtgärder. Kraven ska inte riktas mot reningsverket, som i sin tur ska ställa krav på den anslutna verksamheten. Detta framgår av Mark- och miljööverdomstolens dom T7843-13. Samma domstol har därför i domarna M125-15 och M133-15 funnit det vara orimligt att ställa utredningskrav på reningsverk om kartläggning av uppströms liggande kemikaliekällor när resultaten inte kan leda fram till rimliga, miljömotiverade och tekniskt genomförbara villkor. Samma princip gäller vid tillsyn.

Mikroplast i kosmetika

I Naturvårdsverkets rapport beräknas mängden mikrokorn i kosmetika- och hygienprodukter som går till avlopp vara ca 60 ton per år - av totalt 67-927 ton mikroplaster per år från hushåll.

Även om mikrokorn av plast i kosmetika kan utgöra en liten andel av den totala transporten av mikroplaster till sjöar och hav kan de alltså utgöra en betydande andel av mikroplast från hushållen och därmed till inflödet av mikroplaster till reningsverken.

Svenskt Vatten stödjer Miljö- och energidepartementets förslag att det blir förbjudet att på marknaden tillhandahålla en kosmetisk produkt som innehåller plastpartiklar. Det är samtidigt viktigt att Sverige fortsätter att verka för en gemensam EU-reglering inom detta område.

Mikroplast från textiltvätt

Svenskt Vatten stöder Naturvårdsverkets förslag med tillägget att de utvecklade ekodesignreglerna för tvättmaskiner ska innefatta utveckling av filter för avskiljning av mikroplast från det utgående tvättvattnet.

Naturvårdsverket föreslår tillsammans med Energimyndigheten att Sverige dels ska undersöka möjligheten att utveckla EU:s energimärkning av däck till att inkludera slitstyrka, dels ska arbeta för att utveckla ekodesignreglerna för tvättmaskiner. Vidare föreslås att Naturvårdsverket i samband med revideringen av referensdokumentet för textilproduktion inom EU:s industriutsläppsdirektiv verkar inom EU-arbetet för att underlag om utsläpp av mikroplaster från produktionsprocesser inom textilindustrin tas fram.

Svenskt Vatten anser att diskmaskiner med mikroplastgranuler för restaurangkök är en helt onödig källa till mikroplaster och att begränsningar borde införas för försäljning och användning av sådana diskmaskiner:

<http://www.granuldisk.com/sv/Våra-Produkter/PowerGranules> .

<http://ehandel.diskteknik.se/p/diskrum-949/diskmaskiner-950/grovdiskmaskin/diskmaskin-granuldisk-granule-maxi-freeflow-system.html>

Förbättrad reningsteknik i reningsverk

Den totala mängden mikroplast från avloppsreningsverk utgör endast en liten del av den totala mängden mikroplast som tillförs havet enligt Naturvårdsverket. Reningen i vattenfasen av mikroplast ligger idag mellan 98-99,7% beroende på undersökning. Det finns dock studier som visar att koncentrationen av mikroplast är förhöjd i områden nära utloppsledningarna från avloppsreningsverk. Det kan därför finnas skäl att belysa möjligheterna att minska utsläppen från avloppsreningsverken ytterligare men i första hand att mängden mikroplast in till reningsverket minskas genom att rena så nära källan som möjligt eller via materialbyten.

Kunskapsuppbyggnad

Svenskt Vatten tillstyrker de åtgärder som Naturvårdsverket föreslår:

Naturvårdsverket föreslår bland annat att VTI (Statens väg- och transportforskningsinstitut) får i uppdrag från regeringen att ta fram kunskap om mikroplastutsläpp från vägtrafiken. Ytterligare exempel på FoU-åtgärder är utvärdering av reningstekniker från vägdagvatten, kunskapssammanställning om åtgärder för minskat svinn och spridning av granulat från konstgräsplaner, screening av mikroplaster och mätning av plastpartiklar vid båtbottentvättar. Vidare kommer Naturvårdsverket att inventera kunskapsbehovet om mikropartiklar, inklusive mikropartiklar av plast.

Beställargrupper

Svenskt Vatten tillstyrker de åtgärder som Naturvårdsverket föreslår:

En beställargrupp är ett flerårigt samarbete mellan olika upphandlande myndigheter som syftar till att höja kvaliteten i upphandlingar genom gemensam uppbyggnad av kunskap och samverkan kring krav och upphandlingsmetoder. Vi har bedömt att beställargrupper är ett effektivt sätt att samla och bygga kunskap samt åstadkomma nya lösningar för utveckling av i första hand konstgräsplaner, men även för utveckling av tekniker för avancerad rening av avloppsreningsverk och dagvatten. Naturvårdsverket kommer att initiera en beställargrupp om minskad miljöpåverkan från konstgräsplaner under 2017 och undersöka möjligheterna att initiera ytterligare beställargrupper för bland annat avancerad avloppsrening.

Vägledning

Svenskt Vatten tillstyrker de åtgärder som Naturvårdsverket föreslår:

Vägledning till tillsynsmyndigheter och verksamhetsutövare har flera syften, till exempel att skapa förutsättningar för en likvärdig och effektiv tillsyn, att förtydliga regler och att bidra till bättre egenkontroll. Naturvårdsverket kommer att ta fram vägledning för dels ökad kontroll av bräddning (orenat eller ofullständigt renat utsläpp

av vatten från avloppsledningar eller avloppsreningsverk), dels om hur lagstiftningen ska tillämpas för användning av gummigranulat i konstgräsplaner, dels om åtgärder för att minimera materialförluster i produktion och hantering av primärplast.

Information

Svenskt Vatten tillstyrker de åtgärder som Naturvårdsverket föreslår:

Ett antal informationsinsatser föreslås, främst inom området textiltvätt, som till exempel information till konsumenter om vilka åtgärder de kan vidta för att minska utsläpp av mikroplast från användning och tvätt av textil av syntetfibrer, men även för minskad nedskräpning. Naturvårdsverket planerar också att tillsammans med Kemikalieinspektionen hålla i en workshop om mikroplaster som orsakas av syntetfibrer.

Johan Persson,
Ordförande

Anna Linusson,
VD

Bilaga 1

Bakgrund

I augusti 2015 fick Naturvårdsverket i uppdrag från regeringen att identifiera viktigare källor i Sverige till utsläpp av mikroplaster till havet och verka för att reducera utsläppen från dessa källor.

Förekomsten av mikroplast i den marina miljön har uppmärksammats allt mer under senare år, inte minst på global nivå. Mikroplast är ett samlingsnamn för små, små plastfragment (1 nm till 5 mm). De mikroplaster som hittats i världshaven, men även i sötvattenssystem, har olika ursprung. Mikroplast kan bildas oavsiktligt när plastföremål slits och plastpartiklar frigörs, eller när vi inte återanvänder, återvinner eller slänger plastmaterial på rätt sätt utan plasten blir skräp som succesivt bryts ned till mindre och mindre bitar i naturen. Det finns också plast som från början tillverkas som små pellets eller korn.

Kartläggningen ger en första, samlad bild av mikroplasternas ursprung och transport till havet. Hur mikroplaster sprids från källan till hav, sjöar och vattendrag finns det mycket begränsad kunskap om idag. Möjliga spridningsvägar är via luft, dagvatten och snödumpning samt via avloppsreningsverk och slamspridning.

Resultat

Kartläggning av källor och spridningsvägar

För majoriteten av de kartlagda källorna har det inte gått att beräkna hur stora andelar av mikroplasten som transporteras till hav, sjöar och vattendrag, på grund av bristen på tillgänglig data. De volymer som gått att beräkna är spridning från källorna där utsläpp sker direkt till vatten, som t.ex. tvätt av båtbottnar, och den spridning som sker via avloppsreningsverk. Hur stora mängder mikroplast som når svenska kustvatten totalt från olika källor har alltså inte gått att uppskatta.

Viktigare källor till mikroplaster i Sverige

Med utgångspunkt från kartläggningen har Naturvårdsverket bedömt att följande källor primärt bör åtgärdas i Sverige: Väg- och däck, konstgräsplaner, industriell produktion och hantering av primärplast, tvätt av syntetfibrer, båtottenfärg och nedskräpning. De här källorna står sammantaget för de största utsläppen av mikroplast i Sverige.

Den totala mängden mikroplast från avloppsreningsverk utgör endast en liten del av den totala mängden mikroplast som tillförs havet enligt IVL:s kartläggning. Det finns dock studier som visar att koncentrationen av mikroplast är förhöjd i områden nära utloppsledningarna från avloppsreningsverk. Det är därför viktigt att belysa möjligheterna att minska utsläppen från avloppsreningsverken ytterligare.

Bedömning av möjligheterna att styra mot minskade utsläpp av mikroplaster i Sverige

Idag finns inte tillräcklig, vetenskaplig kunskap för att kunna dra säkra slutsatser om hur mikroplaster från väg- och däck, konstgräsplaner, industriell produktion och hantering av primärplast, textiltvätt, båtottenfärg och nedskräpning i Sverige sprids

till hav, sjöar och vattendrag och vilken miljöpåverkan de har där. Därför har Naturvårdsverket bedömt att möjligheterna att förebygga utsläpp och minska spridning av mikroplaster är begränsade på kort sikt. Samtidigt är förekomsten av mikroplaster i haven – även i svenska kustvatten och sötvatten – ett faktum. Med hänvisning till försiktighetsprincipen uppmanar Naturvårdsverket därför till åtgärder som kan genomföras till rimliga kostnader och konsekvenser för berörda aktörer, trots de osäkerheter som finns.